Zwierzyniec 12.10.2026 r.

Fundusze Europejskie

Fundusze Europejskie na Infrastrukturę, Klimat, Środowisko

Hubert Fedyń - koordynator,
Małgorzata Wolanin - ekspert

Fundusze Europejskie

Rzeczpospolita Polska

Dofinansowane przez Unię Europejską

Projekt nr FENX.01.05-IW.01-0038/25: Ochrona niedźwiedzia brunatnego poprzez minimalizowanie sytuacji konfliktowych z jego udziałem na terenie województwa podkarpackiego i małopolskiego

Fundusze Europejskie

Koszt całkowity: 23 329 306,30zł

Dofinansowanie UE: 19 829 910,35zł

Fundusze Europejskie

Rzeczpospolita Polska

Dofinansowane przez Unię Europejską

Dlaczego ten projekt jest potrzebny?

- mieszkańcy,
- turyści,
- samorządy,
- przedsiębiorcy,
- służby,
- przyrodnicy,
- niedźwiedzie

Wszyscy odczuwają skutki konfliktów.

Nasz cel: Ograniczenie sytuacji konfliktowych pomiędzy człowiekiem a niedźwiedziem brunatnym przy jednoczesnym zachowaniu właściwego stanu ochrony gatunku.

- Poprawa bezpieczeństwa mieszkańców,
- Skuteczniejsze reagowanie na zdarzenia,
- Ograniczanie szkód,
- Zwiększenie wiedzy o populacji

1
PREWENCJA
2
EDUKACJA
3
ZARZĄDZANIE KONFLIKTEM
4
REAGOWANIE INTERWENCYJNE
5
SZKOLENIA I ROZWÓJ KOMPETENCJI
FILARY PROJEKTU

Prewencja

- zabezpieczanie odpadów
- kontenery niedźwiedzioodporne
- ogrodzenia elektryczne
- kompostowniki
- nasadzenia drzew i krzewów owocowych

Edukacja

- spotkania z mieszkańcami
- warsztaty w szkołach
- wsparcie gmin
- tablice edukacyjne
- filmy informacyjno-edukacyjne
- materiały dydaktyczne

ZARZĄDZANIE KONFLIKTEM

- platforma informatyczna
- zgłoszenia i interwencje
- analizy GIS
- wizualizacja zagrożeń
- integracja danych
- wsparcie decyzji

REAGOWANIE INTERWENCYJNE

- Grupa Interwencyjna
- odłowy i relokacje
- płoszenie
- obrożowanie
- centra operacyjne
- specjalistyczny sprzęt

Konflikty z drapieżnikami chronionymi na podkarpaciu.

Szkody.

Bezpieczeństwo publiczne.

SZKODY

➢ ***SZKODY, PODSTAWA PRAWNA:***

– ***Art. 126*** *ustawy z dnia 16 kwietnia 2004 r.* ***o ochronie przyrody***
(Dz. U. z 2022 r., poz. 916 t.j.)

ust. *1. Skarb Państwa odpowiada za szkody wyrządzone przez:*

1) *żubry.*
2) ***wilki.***
3) ***rysie.***
4) ***niedźwiedzie.***
5) *bobry.*

ust. 2. *Odpowiedzialność, o której mowa w ust. 1,* ***nie obejmuje utraconych korzyści***

– *Wyrok Trybunału Konstytucyjnego z dnia 3 lipca 2013 r. sygn. akt P 49/11,*
- *Wyrok Trybunału Konstytucyjnego z dnia 21 lipca 2014 r. sygn. akt K 36/13,*
- *Wyrok Trybunału Konstytucyjnego z 28 września 2015 r. ,sygn. akt K 20/14.*

- *ROZPORZĄDZENIE MINISTRA ŚRODOWISKA z dnia 8 lutego 2018 r. w sprawie szacowania szkód wyrządzonych przez niektóre gatunki zwierząt objęte ochroną gatunkową* - **od 1.V.2018r**

Na podstawie art. 126 ust. 11 ustawy z dnia 16 kwietnia 2004 r. o ochronie przyrody

Art. 126 cd.

4. Właściciele lub użytkownicy gospodarstw rolnych i leśnych mogą współdziałać z regionalnym dyrektorem ochrony środowiska, a na obszarze parku narodowego – z dyrektorem tego parku, w zakresie sposobów zabezpieczania upraw i płodów rolnych, lasów oraz zwierząt gospodarskich przed szkodami powodowanymi przez zwierzęta, o których mowa w ust. 1.

5. Współdziałanie, o którym mowa w ust. 4, **może obejmować budowę urządzeń lub wykonanie zabiegów zapobiegających szkodom**, finansowane z budżetu właściwego miejscowo dyrektora parku narodowego lub regionalnego dyrektora ochrony środowiska, w ramach zawartych umów cywilnoprawnych.

6. Odszkodowanie nie przysługuje:

1)za szkody ……

b) **nie wyraził zgody na budowę** przez regionalnego dyrektora ochrony środowiska lub dyrektora parku narodowego urządzeń lub wykonanie zabiegów zapobiegających szkodom;

3) za szkody: ……

d) wyrządzone przez wilki, niedźwiedzie lub rysie w pogłowiu zwierząt gospodarskich pozostawionych, **w okresie od zachodu do wschodu słońca**, bez bezpośredniej opieki.

Procedura szacowania szkód:

ZGŁOSZENIE SZKODY

Telefonicznie

drapieżniki chronione - szkody w pogłowiu zwierząt

bobry – szkody w stawach rybnych

do 2 dni roboczych od dnia stwierdzenia w pogłowiu zwierząt
do 7 dni roboczych od dnia stwierdzenia w pasiece i stawach

Pisemnie

bobry, żubry,

drapieżniki chronione szkody w mieniu innym niż pogłowiu zwierząt gosp.

Inne szkody w mieniu do 2 miesięcy **od dnia stwierdzenia**

Elektronicznie @
(podpis elektroniczny, epuap,)

Procedura

PRACOWNICY RDOŚ

USTALENIE SPRAWCY !!!

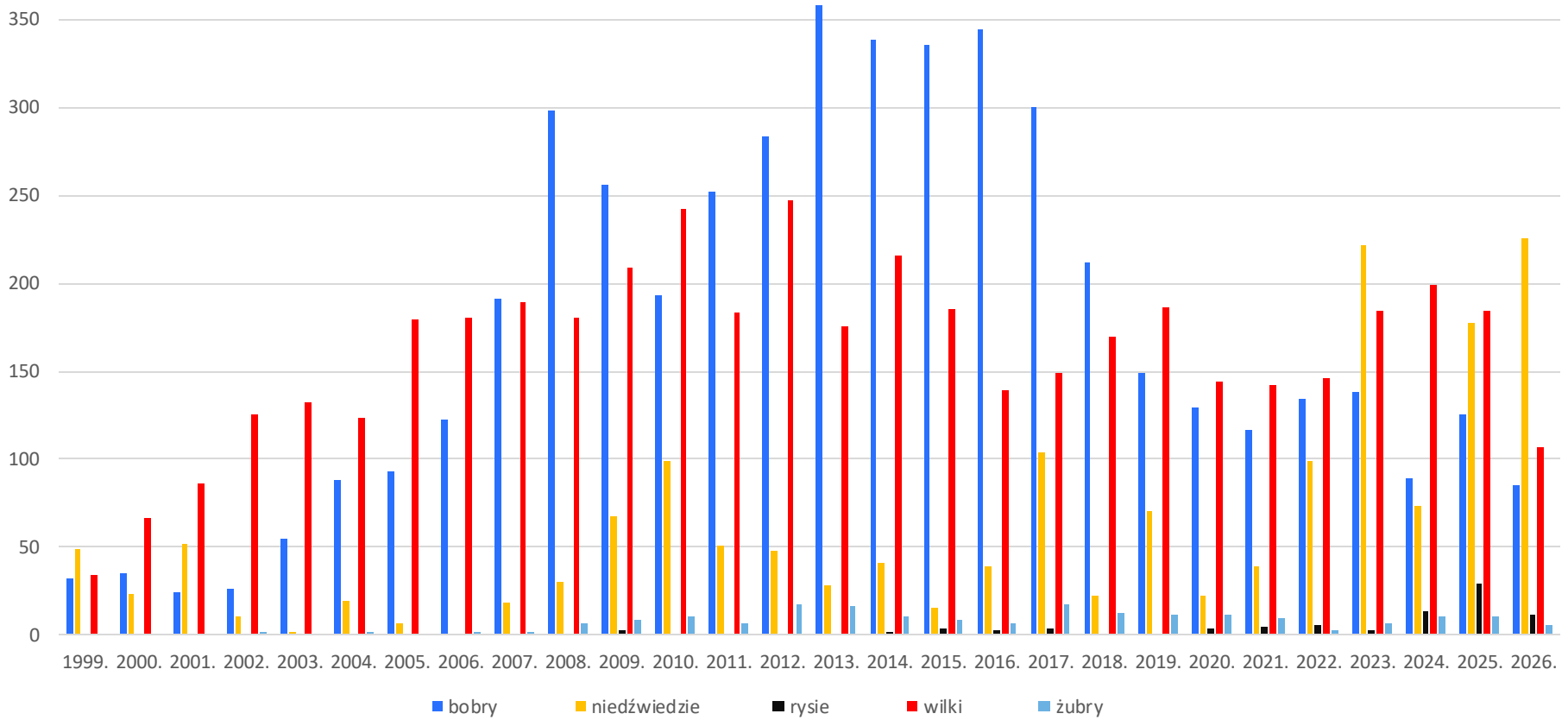
USTALENIE WIELKOŚCI STRAT

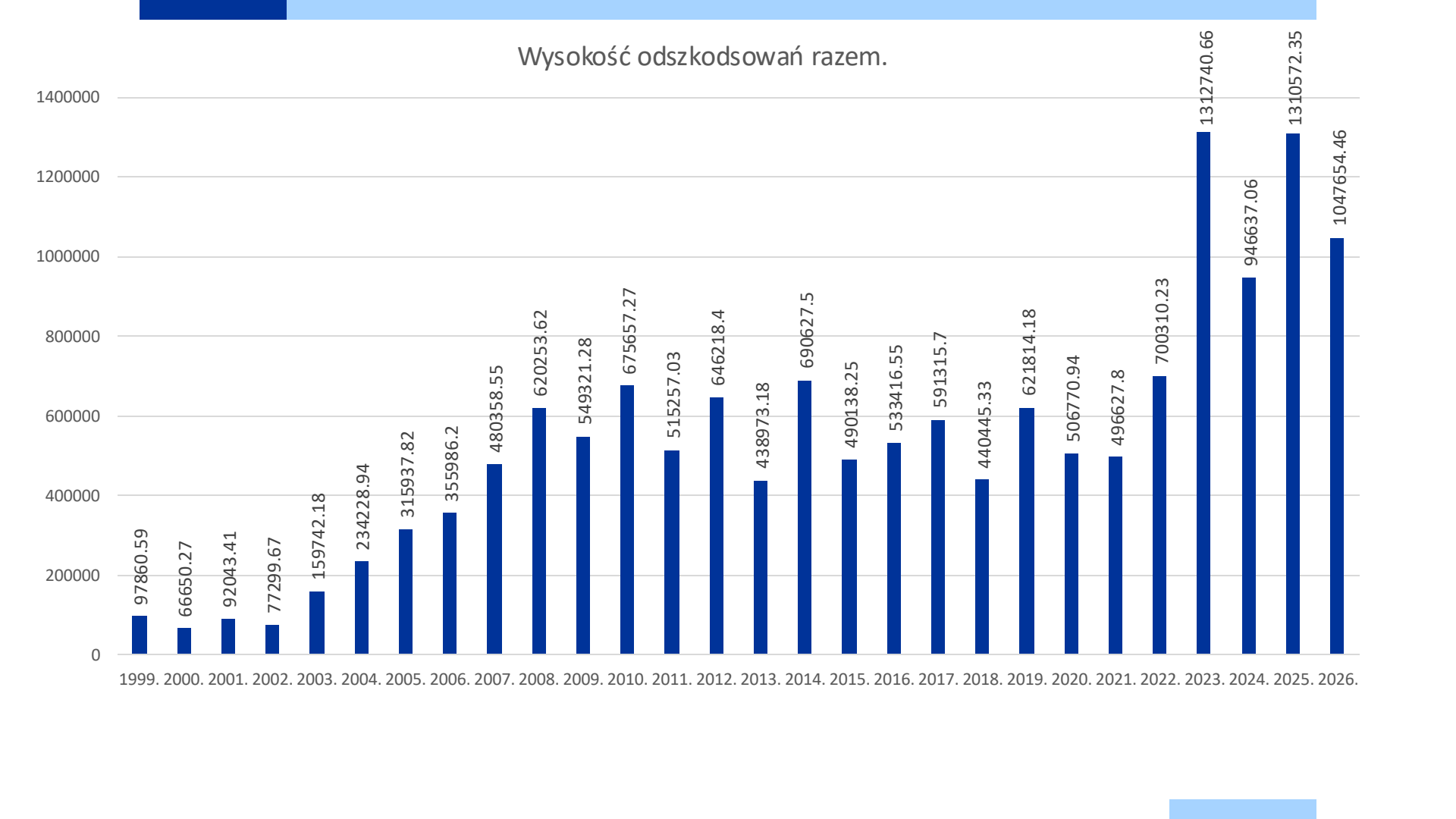

SPISANIE PROTOKOŁU OGLĘDZIN
Wniesienie uwag przez poszkodowanego

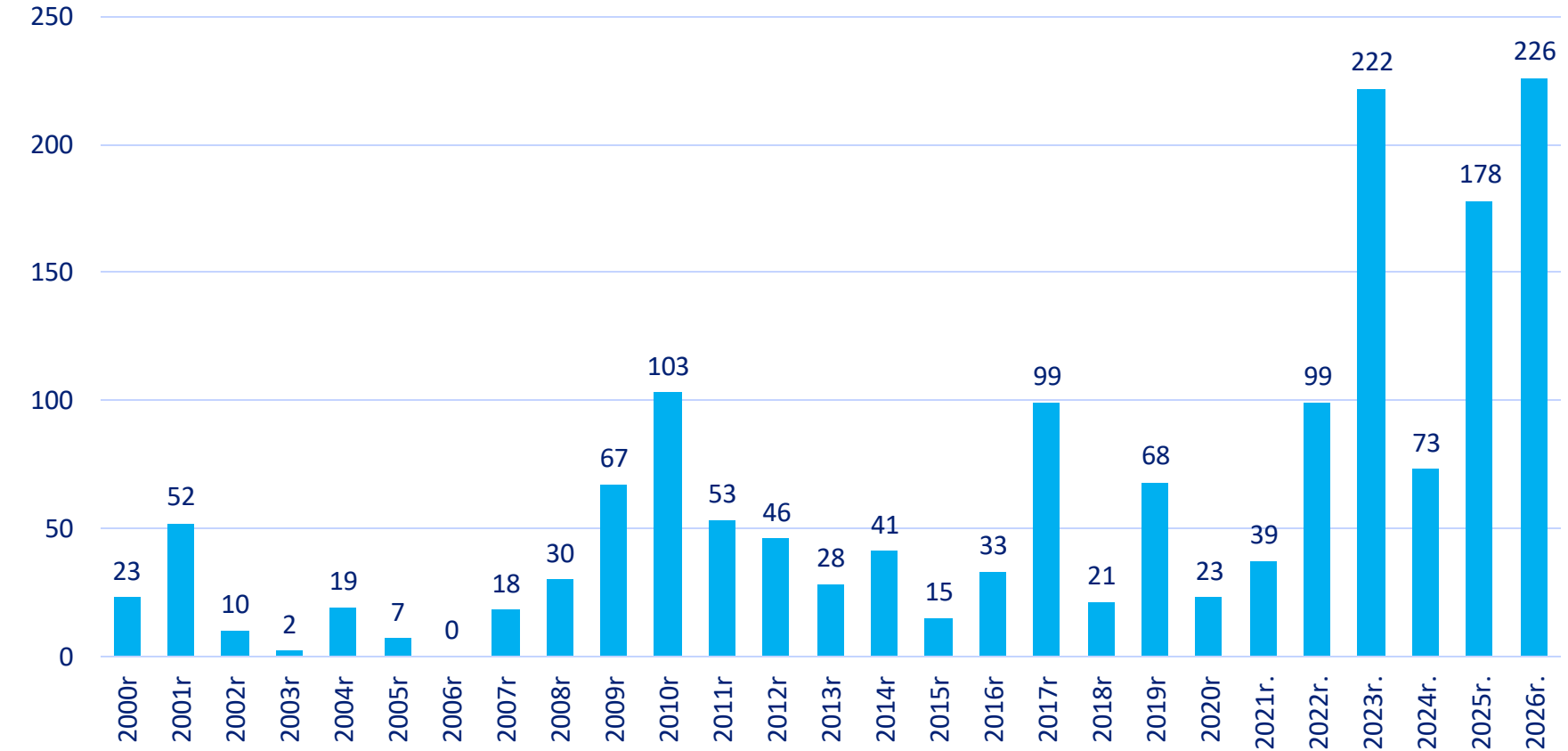
WYCENA

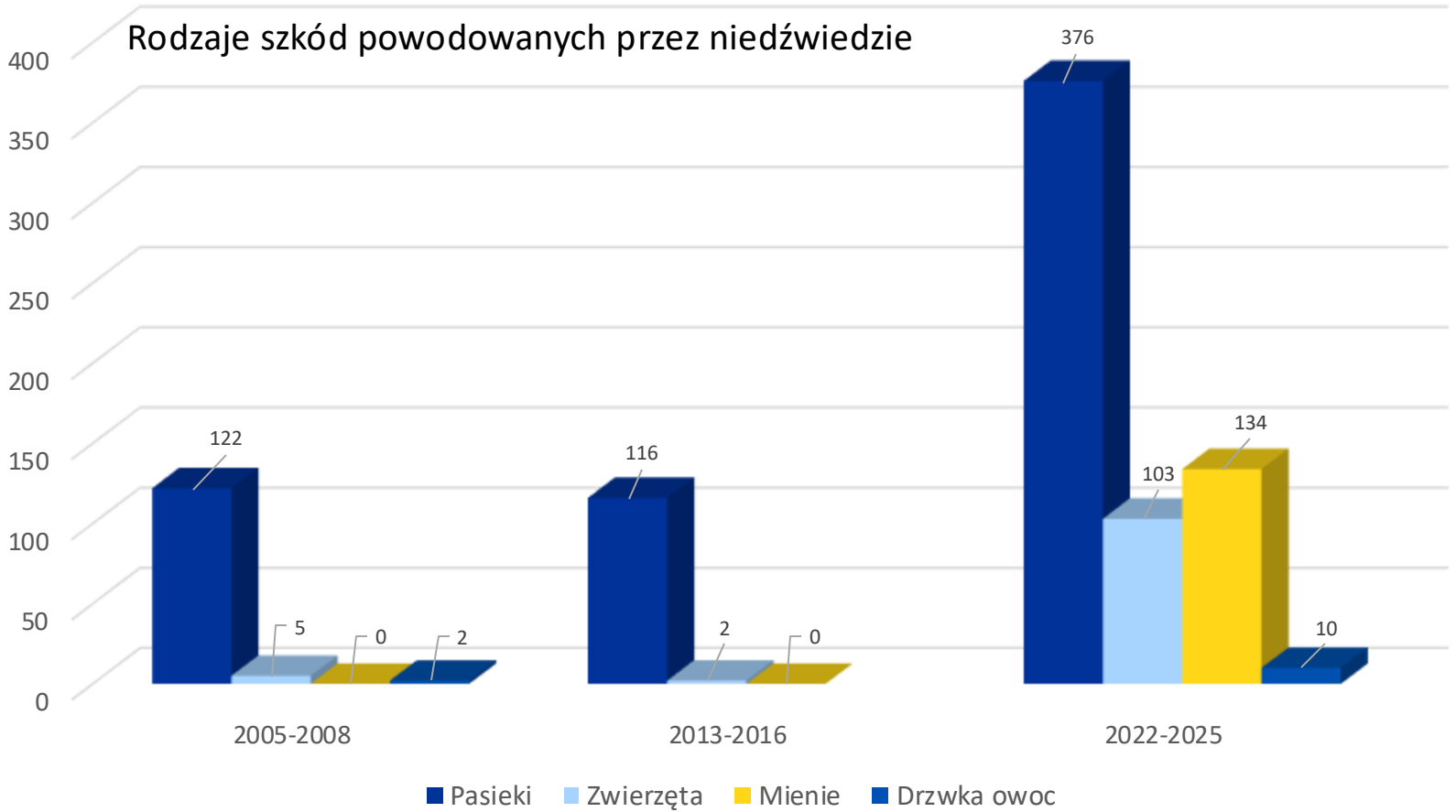
Ilości szkód wyrządzanych przez: bobry, niedźwiedzie, rysie, wilki i żubry na terenie woj. podkarpackiego w latach 1999 do dnia - 20 października 2026 r.)

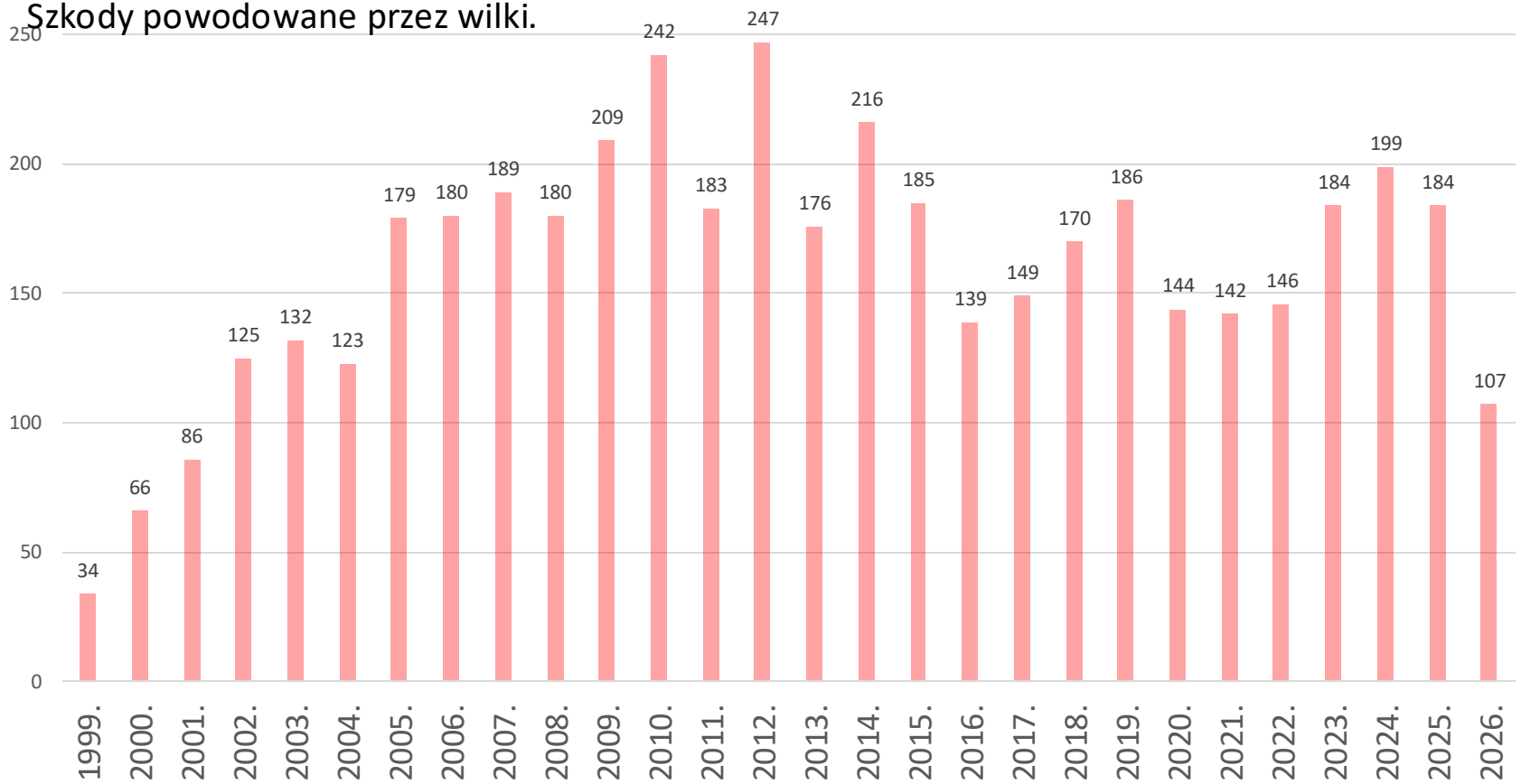

Wysokość odszkodsowań razem.
1400000
1200000
1000000
800000
600000
400000
200000
0
97860.59
66650.27
92043.41
77299.67
159742.18
234228.94
315937.82
355986.2
480358.55
620253.62
549321.28
675657.27
515257.03
646218.4
438973.18
690627.5
490138.25
533416.55
591315.7
440445.33
621814.18
506770.94
496627.8
700310.23
1312740.66
946637.06
1310572.35
1047654.46
1999. 2000. 2001. 2002. 2003. 2004. 2005. 2006. 2007. 2008. 2009. 2010. 2011. 2012. 2013. 2014. 2015. 2016. 2017. 2018. 2019. 2020. 2021. 2022. 2023. 2024. 2025. 2026.

Szkody powodowane przez niedźwiedzie.

Rodzaje szkód powodowanych przez niedźwiedzie
400
350
300
250
200
150
100
50
0
122
5
0
2
116
2
0
376
103
134
10
2005-2008
2013-2016
2022-2025
Pasieki
Zwierzęta
Mienie
Drzwka owoc

Szkody powodowane przez wilki.

Szkody wyrządzone przez niedźwiedzie.

28 06 2023

2025/10/01

2025/09/26

20.04.2023

2025/09/12

2025/09/12

2025/10/02

2025/10/02

HUB1 -8 ℃ 18 ℉ 2021/01/11 04:55:4

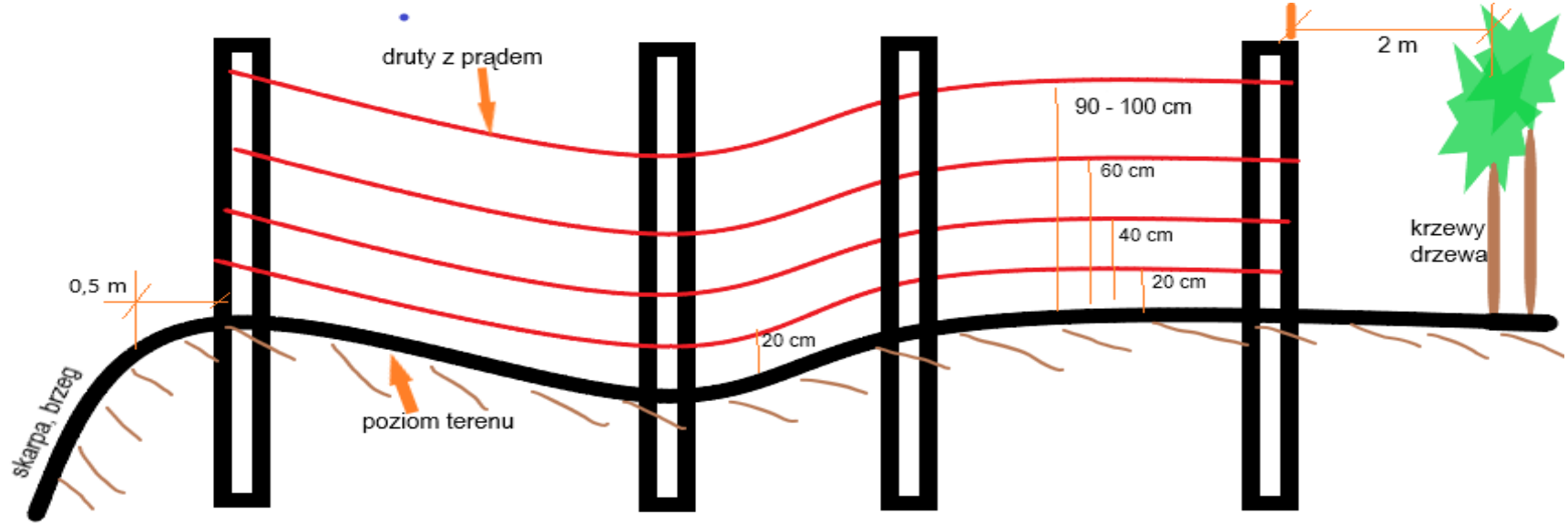
Czy poszkodowani zwolnieni są z zabezpieczania swojego mienia?

Wyrok Trybunału Konstytucyjnego z 28 września 2015 r.

(sygn. akt K 20/14)

- obowiązkiem właściciela jest dbałość o swój majątek i podejmowanie starań w celu jego ochrony
- właściciel w pierwszej kolejności sam powinien podjąć stosowne czynności, zmierzające do uniknięcia szkody lub zminimalizowania jej rozmiarów
- nie istnieje ogólne prawo do odszkodowania od Skarbu Państwa dla określonej kategorii podmiotów.
- Skarb Państwa ma prawo wybrać gatunki, za które wypłaca odszkodowania i nie musi ich wypłacać za wszystkie gatunki chronione powodujące szkody.

Zabezpieczenia przed niedźwiedziami

WWF

SFINANSOWANO ZE ŚRODKÓW
WWF

HABITUACJA-zagospodarowanie terenu/gospodarka odpadami

BEZPIECZEŃSTWO

Zagospodarowanie teren

- inwestycje, zabud
- kompostowniki

(odp

Fundusze Europejskie
Rzeczpospolita Polska
Dofinansowane przez Unię Europejską

2025-11-17 17:42:03
tapo

Kto odpowiada za zagrożenie dla życia, zdrowia i bezpieczeństwa ludzi powodowane przez zwierzęta chronione.

art. 7 ust. 1 ustawy z dnia 8 marca 1990 r. o samorządzie gminnym
Dz.U.2023.40 t.j. z dnia 2023.01.05

który stanowi, że do zadań własnych gminy należy zaspokajanie zbiorowych potrzeb wspólnoty w tym sprawy związane z utrzymaniem porządku publicznego i bezpieczeństwa obywateli. Tym samym to na tym organie w głównej mierze spoczywa obowiązek zapewnienia bezpieczeństwa lokalnej społeczności.

USTAWA z dnia 5 grudnia 2024 r. o ochronie ludności i obronie cywilnej

Art. 4. [Zadania ochrony ludności i obrony cywilnej]

1. Zadania ochrony ludności i obrony cywilnej polegają na:

4) działaniach związanych z wystąpieniem zagrożeń, polegających na:

h)ochronie ludności przed zagrożeniami związanymi z występowaniem **zwierząt wolno żyjących (dzikich) na obszarach zamieszkałych**,

Zezwolenia - wniosek

Zezwolenia wydawane są wyłącznie na wniosek podmiotu zainteresowanego uzyskaniem odstępstwa, np.

a) osoby narażonej na poważne szkody, czy niebezpieczeństwo

lub

b) gminy, gdy zagrożenie dotyczy większej liczby gospodarstw

- art. 7 ust. 1 pkt 1 ustawy z dnia 8 marca 1990 r. o samorządzie gminnym

Zezwolenia – decyzja

Decyzje są uznaniowe i w każdym indywidualnym przypadku musi być wykazane spełnienie określonych przesłanek:

- brak rozwiązań alternatywnych,
- brak szkodliwości dla zachowania we właściwym stanie ochrony gatunków chronionych,
- istnienie przynajmniej jednej z przesłanek indywidualnych –

  -konieczności ograniczenia poważnych szkód w odniesieniu do upraw rolnych, inwentarza żywego, lasów, rybostanu, wody lub innych rodzajów mienia, lub

  - leżą w interesie zdrowia lub bezpieczeństwa powszechnego, lub….

ALTERNATYWY - Prewencja, monitoring

Zabezpieczania miejsc konfliktowych,

ogrodzenia elektryczne

Monitoring tych miejsc (pośredni) – fotopułapki

- ✓ Edukacja (jak zabezpieczyć odpady, zgłaszać każdą szkodę, sposoby zachowania itp..)
- ✓ Kosze ANTY-NIEDŹWIEDZIOWE, kontenery stalowe, kompostowniki, odpadki jadalne,
- ✓ Działać należy gdy, problem jest niezauważalny a problem z wilkami jest w pierwszej fazie zajmowania nowych terenów (nowe watahy).

Brak świadomości społeczności lokalnej generuje punkty zapalne.

Płoszenie zwierzęcia – warunkowanie awersyjne

W warunkach górskich lub mozaikowatości terenu trudna sprawa. Zwłaszcza gdy zwierzęta problemowe zadomowiły się nie nękane od początku pojawienia się w danym terenie.

ALTERNATYWY - PŁOSZENIE:

Akustyczno – wizualne:

- Hukowe.
- Hukowo – wizualne: - pistolet hukowy z możliwością wystrzeliwania petard, sygnałowy itp..
- Dźwiękowe: - klakson, krzyk, kołatki itp..
- Czujniki ruchu z sygnalizacją dźwiękową.

Doznaniowe:

- Broń palna z amunicją specjalną (gumową) **???**
- Urządzenia miotające przedmioty o energii mniejszej niż 17 J (paintball, aplikatory itp.).
- Urządzenia o energii większej niż 17 J (wymagają rejestracji).
- Łuki.
- Kuliki gazowe do urządzeń miotających.
- Proce.
- Gaz pieprzowy (gaśnice).
- Ogrodzenia elektryczne zabezpieczenie pasiek, inwentarza, kompostowników – jest elementem odpłaszania.

STRZAŁA LARP - ROUND HEAD

Zapachowe:

- np.. HUKINOL

Odławianie, intensywny monitoring

- Odławianie,

  Klatki

  Pętle

  Sprzęt do usypiania (aplikator)

  Inny sprzęt i ludzie

- monitoring zwierzęcia (bezpośredni) za pomocą:

  = obroży telemetrycznej, która umożliwia zdalne śledzenie osobnika problemowego (GPS, GSM, VHF)

  = fotopułapek z mms

WST1 032F 00℃ 01/04/2019 03:59:00

WST1 033F 00℃ 01/04/2019 03:40:40

WST1 029F -01℃ 01/04/2019 06:41:56

067F 19℃ 18/08/2020 23:50:47

063F 17℃ 18/08/2020 23:38:09

064F 17℃ 18/08/2020 23:45:32

070F 21℃ 18/08/2020 23:56:09

211B

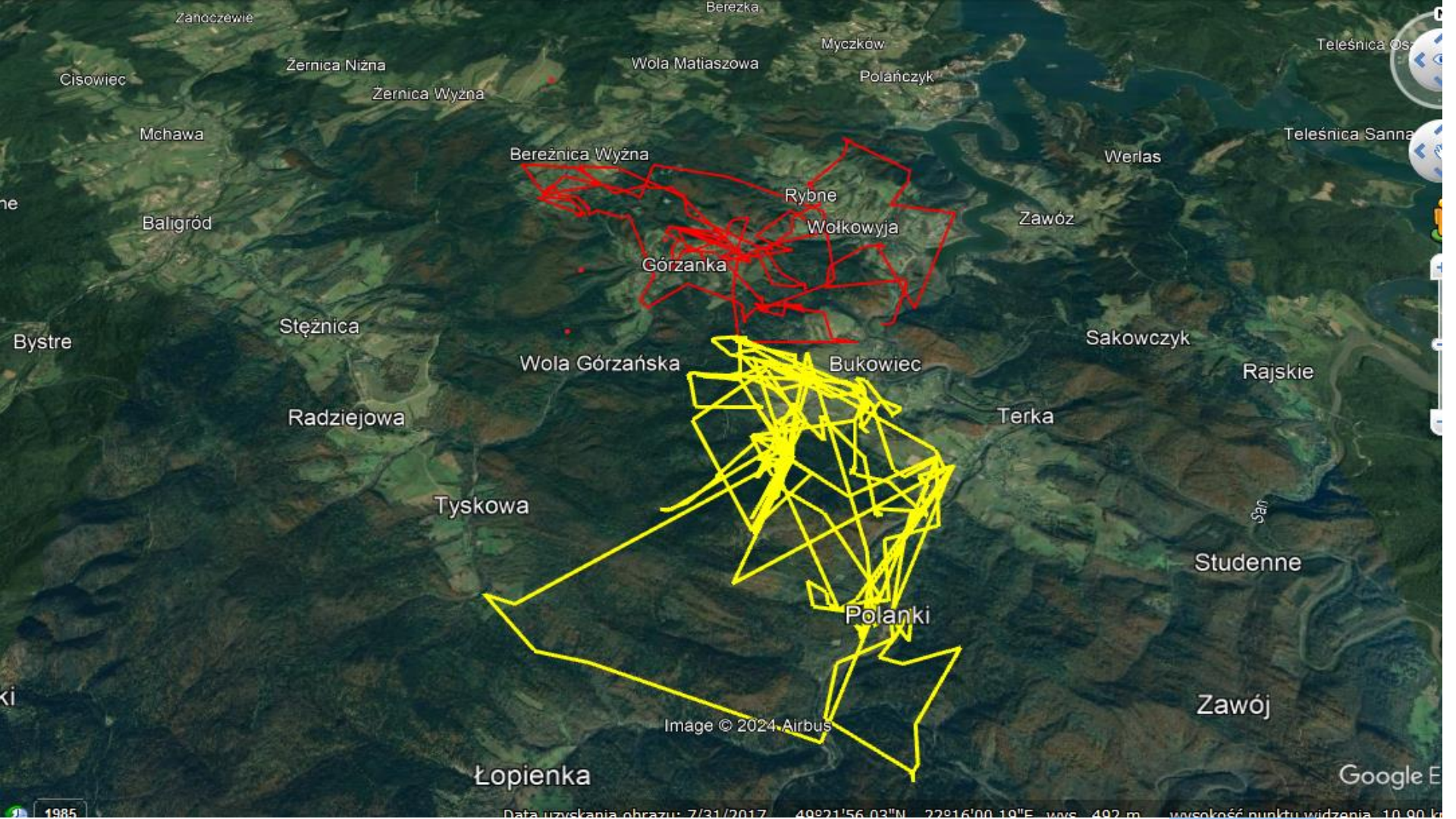

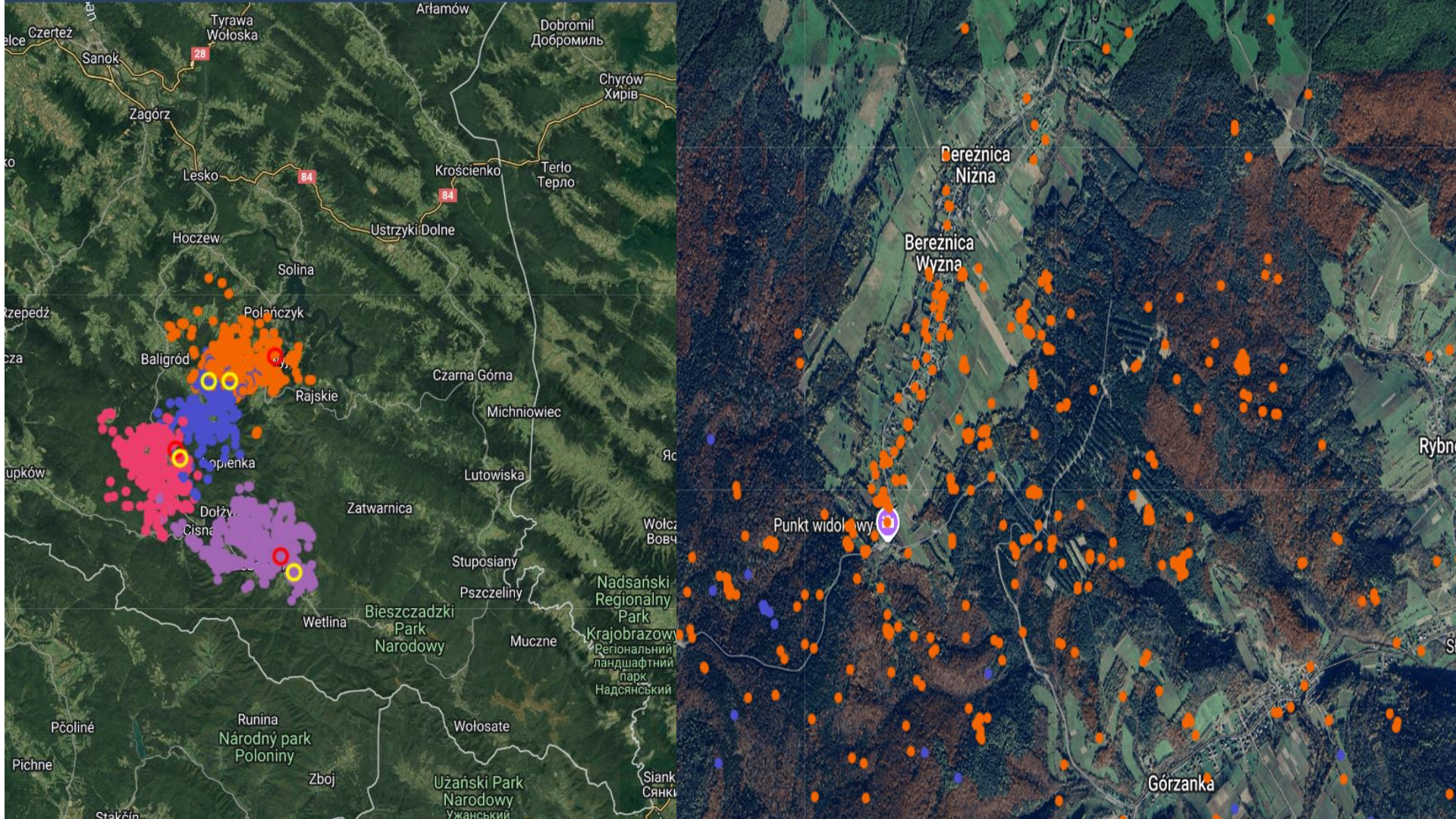

NIE ZBLIŻAĆ SIĘ
NIEBEZPIECZEŃSTWO
! ! !

lp.	Rok	Miesiąc	Gmina	Miejscowość	Gatunek	Płeć	Miejsce wypuszczenia / inne	nazwa niedźwiedzia	Odławiał	inne	Uwagi
1	2018	VI	Cisna	Przysłup	niedźwiedź	samiec	Zubeńsko		TPN		
2	2018	VI	Cisna	Przysłup	niedźwiedź	samica	Zubeńsko				
3	2019	IV	Cisna	Przysłup	niedźwiedź	samica	Sianki		Bieszczadziki	dostała kolczyk okragły i czip	
4	2020	VIII	Cisna	Przysłup	niedźwiedź	samiec	Zubeńsko		Bieszczadziki	bez obroży jeszcze nie było obróż.	
5	2022	VI	Solina	Bereżnica W.	niedźwiedź	samica	Maniów	bury 03	Bieszczadziki	odłowiona w Bereznicy gm. Solina, wypuszczona przy granicy słowackiej w gm. Komańcza skąd przeszła przez gmine Solina do miasta Sanok, gm. Sanok.	
6	2022	VIII	Sanok	Wujskie	niedźwiedź	samica	Maniów	bury 03	Bieszczadziki	Odłowiona bo chodziła po miescie i w sąsiednich wsiach zabijala drób wywieziona do gm. Baligród m. Kołonice	
7	2023	VI	Solina	Wołkowyja	niedźwiedź	samica	Kołonice	bury 03	Bieszczadziki	po kilku dniach wróciła do Bereżnicy w miejsce gdzie została odłowiona 1 raz (gdzie wyrzadziła szkodę w kaczkach - drugi raz)	
8	2023	VIII	Solina	Bukowiec	niedźwiedź	samica	Kołonice	bury 04	Bieszczadziki	wypuszczona w Koonicach wróciła po 4 dniach do Bukowca	
9	2025	VIII	Cisna	Cisna/Habkowce	niedźwiedź	samica	na miejscu	Cisna 1	TPN	Prowadziła 3 młodeJabłońska Góra odłów, 19.08.2025 godzina 19:30	
10	2025	VIII	Cisna	Smerek	niedźwiedź	samica	na miejscu	Cisna 2	TPN	Data odłowu: 23.08.2025 godzina 01:02	
11	2025	VIII	Solina	Górzanka	niedźwiedź	samiec	na miejscu	bez nazwy	TPN	Data odłowu: 25.08.2025 godzina 02:47	
12	2025	VIII	Cisna	Cisna/Habkowce	niedźwiedź	Samiec	na miejscu	Damian	TPN	26.08.2025 godzina 20:45	
13	2025	VIII	Solina	Górzanka	niedźwiedź	samica	na miejscu	Patrycja	TPN	29.08.2025 godzina 06:12	
14	2025	VIII	Solina	Górzanka	niedźwiedź	samica	na miejscu	bury 03	TPN	29.08.2025 godzina 20:25, Informacje dodatkowe: Wymieniono obrożę. Niedźwiedzica prowadziła dwa młode tegoroczne	

Zanoczewie
Berezka
Myczków
Teleśnica Osz
Cisowiec
Żernica Niżna
Wola Matiaszowa
Polańczyk
Żernica Wyżna
Mchawa
Teleśnica Sanna
Bereżnica Wyżna
Werlas
Rybne
Baligród
Wołkowyja
Zawóz
Górzanka
Stężnica
Bystre
Sakowczyk
Wola Górzańska
Bukowiec
Rajskie
Radziejowa
Terka
Tyskowa
San
Studenne
Polanki
Zawój
Image © 2024 Airbus
Łopienka
Google E
1985
Data uzyskania obrazu: 7/31/2017
49°21'56.03"N 22°16'00.19"E wys. 492 m
wysokość punktu widzenia 10.90 k

Arłamów
Tyrawa Wołoska
Dobromil
Добромиль
Czerteż
Sanok
28
Chyrów
Хирів
Zagórz
Lesko
84
Krościenko
Terło
Терло
84
Ustrzyki Dolne
Hoczew
Solina
Polańczyk
Baligród
Czarna Górna
Rajskie
Michniowiec
Lutowiska
Zatwarnica
Stuposiany
Pszczeliny
Nadsański Regionalny Park Krajobrazowy
Регіональний ландшафтний парк Надсянський
Bieszczadzki Park Narodowy
Wetlina
Muczne
Runina
Národný park Poloniny
Wołosate
Pčoliné
Pichne
Zboj
Użański Park Narodowy
Ужанський
Bereźnica Niżna
Bereźnica Wyżna
Punkt widokowy
Górzanka

Fundusze Europejskie

Dziękuję za uwagę